

УДК 811.111:37.018.43

Кушмар Л. В.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу,
Державний торговельно-економічний університет
Київ, Україна

E-mail: l.kushmar@knute.edu.ua**ORCID:** 0000-0003-0407-6267**Нікіфорова В. Г.**

старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу,
Державний торговельно-економічний університет
Київ, Україна

E-mail: v.nikiforova@knute.edu.ua**ORCID:** 0000-0002-6606-1127**Кайда Н. О.**

старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу,
Державний торговельно-економічний університет
Київ, Україна

E-mail: n.kajda@knute.edu.ua**ORCID:** 0000-0002-7702-660X

ВИКОРИСТАННЯ CLIL НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

Анотація

Content and Language Integrated Learning (CLIL), або інтегроване навчання змісту і мови, є інноваційним підходом у викладанні іноземної мови, який набуває популярності в освітніх системах по всьому світу. Його сутність полягає в тому, що студенти одночасно вивчають академічні дисципліни та англійську мову, що виступає засобом для передачі цих знань. Метою статті є аналіз використання методу Content and Language Integrated Learning (CLIL) у викладанні англійської мови в освітньому контексті, вплив CLIL на мовну ідентичність студента, а також виявлення переваг та викликів його впровадження у закладах вищої освіти. Предметом дослідження є CLIL у навчанні англійської мови та предметних дисциплін, його вплив на розвиток мовних і предметних компетенцій студентів, а також фактори, що впливають на ефективність впровадження цього методу в українських університетах. Об'єкт дослідження – процес навчання англійської мови та предметних дисциплін із використанням методу CLIL у контексті української освітньої системи. Переваги використання інтегрованого навчання змісту і мови: розвиток мовних навичок, підвищення мотивації, покращення академічної успішності, формування міжкультурної компетентності, підготовка до глобалізованого світу. Виклики: рівень володіння іноземною мовою як студентами, так і викладачами, обмеженість навчальних ресурсів, необхідність інтеграції методик, які б розвивали мовні та когнітивні навички одночасно. Незважаючи на ці виклики, заклади вищої освіти, що успішно впроваджують CLIL, отримують значні переваги, оскільки з'являється можливість вивчати іноземну мову у контексті реальних, значущих тем, що підвищує як мотивацію студентів, так і ефективність навчання. Такий підхід також допомагає студентам розвивати мовні навички одночасно з предметними знаннями, які мають практичну цінність у реальному житті. Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні довгострокових ефектів CLIL на кар'єрні перспективи студентів.

Ключові слова: content and language integrated learning (CLIL), іноземна мова, англійська мова, студент, заклад вищої освіти.

Вступ. Content and Language Integrated Learning (CLIL), або інтегроване навчання змісту і мови, є інноваційним підходом у викладанні іноземної мови, який набуває популярності в освітніх системах по всьому світу. Його сутність полягає в тому, що студенти одночасно вивчають академічні дисципліни, такі як географія, історія, математика або природничі науки, і англійську мову, що виступає засобом для передачі цих знань. Такий підхід дозволяє студентам зануритися в реальні комунікативні ситуації, тим самим розвиваючи мовні навички більш ефективно, ніж при традиційних методах навчання мови.

У сучасній освіті, де глобалізація вимагає все більш високого рівня володіння іноземними мовами, CLIL стає важливим інструментом для досягнення не лише мовних, але й когнітивних та культурних цілей. Цей підхід сприяє розвитку багатомовності та інтеграції знань, розвиває критичне мислення, креативність і здатність до аналізу. Студенти, які навчаються за допомогою CLIL, зазвичай демонструють вищі рівні володіння іноземною мовою та кращу успішність у вивченні предметів, які вивчаються мовою, що не є рідною.

Content and Language Integrated Learning (CLIL) досліджували багато вчених і практиків у галузі мовної освіти. Один із ключових дослідників, який відіграв важливу роль у розвитку концепції CLIL, – це Д. Марш (David Marsh). Він разом із командою експертів із Фінляндії розробив термін CLIL для позначення навчального підходу, що поєднує викладання предметного змісту та іноземної мови. Марш зробив значний внесок у теоретичну основу CLIL та його інтеграцію в європейські освітні системи. Він стверджував, що цей метод може допомогти студентам краще оволодівати мовою, оскільки дає можливість практикувати її у реальних навчальних ситуаціях [11].

Серед інших відомих дослідників, які вивчали цей підхід, варто згадати К. Далтон-Паффер (Christiane Dalton-Puffer), яка провела численні дослідження з фокусом на педагогічну практику CLIL у європейських країнах. Її роботи присвячені тому, як CLIL впливає на розвиток мовної компетенції, а також на навчальні досягнення в академічних дисциплінах [9].

Д. Коіл (Do Coyle) розробила одну з найбільш відомих моделей для викладання за допомогою CLIL, що ґрунтується на „4Cs Framework” (Content, Communication, Cognition, Culture). Ця модель допомагає структурувати уроки CLIL, забезпечуючи інтеграцію змісту, спілкування, когнітивного розвитку та культурного контексту. Вона також підкреслювала значення критичного мислення і рефлексії в процесі навчання через CLIL [8].

Іншими важливими дослідниками у сфері CLIL є Малйєрс та А.-К. Гартяла (Anne Maljers, Aini-Kristiina Hartiala), які вивчали вплив CLIL на розвиток критичного мислення та когнітивних навичок [11].

Серед найвідоміших дослідників Content and Language Integrated Learning методу в Україні можна виділити М. Захаревиц, яка досліджує питання використання CLIL для навчання англійської мови та акцентує увагу на специфіці застосування CLIL у контексті вивчення професійно орієнтованих дисциплін на основі англійської мови [3]. О. Посудівська та О. Буділова вивчають підхід CLIL (предметно-мовного інтегрованого навчання) до викладання іноземної мови [4]. Євтушенко Н. досліджує особливості використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання при підготовці студентів-філологів [2].

Загалом, багато вчених та практиків сприяли розвитку CLIL як методики, і цей підхід продовжує залишатися об’єктом активних досліджень у різних освітніх контекстах. Він широко використовується в європейських школах, університетах і мовних програмах, сприяючи розвитку двомовності та інтеграції навчання. Незважаючи на численні дослідження, деякі аспекти методу CLIL (Content and Language Integrated Learning) залишаються недослідженими або недостатньо вивченими, зокрема, вплив CLIL на мовну ідентичність студента закладу вищої освіти, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Метою дослідження є аналіз використання методу Content and Language Integrated Learning (CLIL) у викладанні англійської мови в освітньому контексті, вплив CLIL на мовну ідентичність студента, а також виявлення переваг та викликів його впровадження у закладах вищої освіти. Предметом дослідження є CLIL у навчанні англійської мови та предметних дисциплін, його вплив на розвиток мовних і предметних компетенцій студентів, а також фактори, що впливають на ефективність впровадження цього методу в українських університетах. Об’єкт дослідження – процес навчання англійської мови та предметних дисциплін із використанням методу CLIL у контексті української освітньої системи.

У нашій роботі були використані різноманітні методи дослідження, які дозволили отримати комплексну картину: аналіз наукових джерел, статей, дисертацій і звітів, присвячених CLIL; анкетування серед викладачів та студентів для отримання даних про їхній досвід роботи з CLIL, а також про труднощі та успіхи, з якими вони стикалися; спостереження за практичними заняттями, на яких використовується CLIL, для оцінки методів навчання, рівня залученості студентів та використання мови в навчальному процесі; статистичний аналіз для обробки даних, отриманих в результаті опитувань або тестування, щоб визначити статистично значущі результати впровадження CLIL.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі знання іноземної мови, особливо англійської, стає критично важливим для професійного успіху та конкурентоспроможності на ринку праці. В умовах інтеграції України до світового співтовариства, знання англійської мови є ключовою вимогою для багатьох професійних сфер. Метод CLIL надає можливість інтегрувати мовну підготовку з навчанням предметів, що дозволяє студентам отримати мовну практику в контексті їхніх майбутніх професій.

У нашому дослідженні CLIL (Content and Language Integrated Learning) визначено як це метод навчання, який об’єднує вивчення предметного змісту та іноземної мови.

Концепти CLIL відображають ідею того, що це двоскладовий підхід до формування компетентностей, під час якого іноземна мова використовується як для викладання/навчання та формування професійних компетентностей, так і для вивчення/удосконалення умінь та навичок з іноземної мови [8].

У зарубіжній науково-методичній літературі зустрічається поняття “hard CLIL” та “soft CLIL”. «М’яка» (“soft”) версія орієнтується на іноземну мову, її вивчення є основним завданням. За цією версією викладачі іноземної мови подають навчальний матеріал через науковий або професійний компонент. Упровадження «твердої» (“hard”) версії CLIL, де деякі модулі дисципліни або 50 відсотків навчального контенту викладаються іноземною мовою, вимагає досягнення двох цілей: навчання змісту самої дисципліни та навчання іноземної мови [1, с. 39].

Серед основних характерних особливостей CLIL виділяють такі [6]:

– Інтеграція мови і професійних дисциплін. У методиці CLIL ці два складники поєднані та мають рівнозначне значення в освітньому процесі, хоча в залежності від мети конкретного заняття може переважувати один

із зазначених елементів. Тобто перевагою та особливістю є одночасний розвиток двох компонентів – паралельне формування професійних компетентностей та вивчення іноземної мови.

– Гнучкість методики CLIL. В освітньому процесі можуть бути використані як деякі тематичні мовні модулі, так і міжпрограмні підходи, коли зміст предмету вивчається іноземною мовою (та одночасно з нею).

Л. Халявка-Василева та О. Жданова-Неділько [10, с. 105] вважають, що заняття, на яких використовується методика проблемно-мовного інтегрованого навчання (CLIL), має включати наступні компоненти: зміст (content) – отримання нових знань, формування вмінь і навичок у предметній сфері; спілкування (communication) – практичне використання іноземної мови в процесі навчання: студенти спілкуються іноземною мовою в ситуаціях професійного спрямування; пізнання (cognition) – розвиток пізнавальних і розумових здібностей для формування уявлень про предмет вивчення; культура (culture) – повага до своєї та інших культур, розвиток кругозору.

Отже, CLIL містить у собі так звані 4C: content, communication, cognition, and culture (зміст, спілкування, когніція та культура) [5, с. 379].

Усі компоненти мають певну мету: “Content” визначає цілі навчання: що нового дізнаються студенти; яким буде результат навчання. “Communication” визначає робочу мову навчання: створення словника, вибір типів спілкування з урахуванням необхідності використання полілогічних дискусійних форм взаємодії. “Cognition” виділяє мисленнєві навички, типи питань, що дають змогу знайти правильні відповіді; завдання для обговорення. “Culture” передбачає вибір соціокультурного значення теми та об’єднує весь навчальний матеріал заняття [1, с. 39].

Важливим аспектом реалізації CLIL є ознайомлення з іншомовним змістом концептів, які представляють певну предметну сферу. Від вибору методів великою мірою залежить ефективність цього процесу. Дослідник Джин Бревстер зазначає, що актуальними й найбільш цитованими методами, які застосовуються для ознайомлення з відповідним матеріалом у межах імплементації підходу CLIL, є такі: методи візуалізації; активне дослідження понять; групова робота над контентом концептів (з можливим використанням рідної мови); огляд основної лексики і ключового змісту понять на уроці [2, с. 80].

Наш практичний досвід використання CLIL (Content and Language Integrated Learning) на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти демонструє, що CLIL має низку значних переваг, які роблять його ефективним методом навчання. Основні з них включають:

1. Розвиток мовних навичок.

CLIL значно сприяє розвитку мовних навичок, оскільки поєднує навчання іноземної мови з предметним змістом. Це підхід, при якому студенти одночасно вивчають іноземну мову та певну дисципліну, наприклад, історію чи науку, завдяки чому мова перестає бути лише теоретичною. Вона стає засобом для досягнення реальних освітніх цілей. Навчання через CLIL допомагає швидше освоювати нову лексику та граматичні структури, оскільки студенти стикаються з ними в контексті, що полегшує розуміння і запам’ятовування. Наприклад, вивчаючи математику англійською, учні можуть глибше зрозуміти не лише специфічні терміни, а й загальну наукову лексику, яка є основою академічного мовлення. Більш того, CLIL розвиває комунікативні навички, оскільки студенти часто беруть участь в обговореннях, дискусіях і практичних заняттях, де їм доводиться використовувати мову для спілкування, пояснення і аргументації. Завдяки цьому, мовні навички учнів розвиваються в умовах реального використання, а не просто через заучування фраз чи правил.

2. Підвищення мотивації.

Метод CLIL підвищує мотивацію у студентів закладах вищої освіти, оскільки поєднує вивчення предметної дисципліни з практичним використанням іноземної мови. Такий підхід робить процес навчання більш захопливим та значущим: мова використовується як інструмент для засвоєння реальних знань, що підвищує інтерес до занять і залученість у навчання.

Однією з основних причин мотивації є те, що студенти бачать реальне застосування іноземної мови у своїй професійній сфері. Наприклад, майбутні лікарі, інженери чи економісти розуміють, що володіння англійською або іншою мовою відкриває для них можливості для стажувань, участі в міжнародних проєктах, а також для отримання актуальної інформації зі світової літератури. CLIL також створює ситуації, де студенти активніше взаємодіють один з одним, ділячись думками та ідеями, що підвищує їхню впевненість у мовних навичках. Коли студенти бачать, що мова допомагає досягати успіху в конкретних навчальних і професійних завданнях, вони стають більш зацікавленими та мотивованими продовжувати навчання.

3. Покращення академічної успішності.

Content and Language Integrated Learning покращує академічну успішність у закладах вищої освіти, оскільки дозволяє студентам поглиблювати знання з предметів, одночасно вдосконалюючи мовні навички. Вивчення дисциплін іноземною мовою, як-от економіка, математика чи інженерія, дозволяє студентам краще запам’ятовувати терміни та концепції завдяки повторенню та застосуванню їх у різних мовних контекстах. Такий підхід робить навчальний матеріал більш доступним і зрозумілим, адже студенти активно використовують мову для здобуття нових знань. CLIL розвиває когнітивні навички студентів, оскільки вони стикаються з необхідністю аналізувати інформацію, обговорювати ідеї та розв’язувати проблеми іншою мовою. Це стимулює розвиток критичного мислення, здатність до аналізу та синтезу даних, що особливо важливо у вищій освіті. Крім того, студенти, що навчаються за методикою CLIL, частіше демонструють високий рівень академічних знань і лідерські якості, оскільки

вони активно залучаються до дискусій і групових проєктів. CLIL також і розвиває впевненість студентів у своїх знаннях, сприяючи їхньому академічному та професійному успіху.

4. Формування міжкультурної компетентності.

CLIL дозволяє студентам не лише вивчати іноземну лексику і граматику, а й ознайомлюватись із культурними особливостями країн, де ця мова є основною. Під час навчання за методикою CLIL студенти стикаються з матеріалами, які відображають культурні цінності, норми, соціальні явища та традиції інших народів. Це розширює їхні горизонти, допомагає краще розуміти інші культури та сприяє формуванню толерантного ставлення до різноманітності. Завдяки міжкультурним дискусіям, тематичним проєктам і спільним завданням студенти вчаться сприймати інші погляди та цінності, а також адаптувати свої ідеї до нових культурних контекстів. Важливим аспектом CLIL є обговорення глобальних питань, що дає можливість студентам поглиблювати своє розуміння сучасного багатокультурного світу.

5. Підготовка до глобалізованого світу.

CLIL формує важливі навички, потрібні для успіху в сучасному багатомовному і багатокультурному суспільстві. Студенти після закінчення закладів вищої освіти стають більш конкурентоспроможними на ринку праці завдяки володінню предметними знаннями та іноземною мовою.

Погоджуємося із думкою Л. Халявки-Василевої та О. Жданової-Неділько [10, с. 106], що імплементація методики проблемно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у вищій школі передбачає впровадження наступних ключових принципів:

- 1) заняття іноземної мови передбачають засвоєння професійних знань;
- 2) фахові предмети частково викладаються іноземною мовою;
- 3) інтеграція мовних і профільних дисциплін відбувається через спільне планування навчального контенту.

Однак, використання Content and Language Integrated Learning у закладах вищої освіти супроводжується певними викликами, які можуть ускладнювати його впровадження та ефективність. Одним із головних викликів є рівень володіння іноземною мовою як студентами, так і викладачами. Студенти з недостатнім рівнем знань можуть відчувати труднощі в розумінні навчального матеріалу, що призводить до стресу і зниження академічної успішності. Водночас викладачам може бракувати необхідних мовних навичок для ефективного викладання предмету іноземною мовою.

У закладах вищої освіти необхідні висококваліфіковані викладачі, здатні читати лекції і проводити практичні, семінарські та лабораторні заняття як рідною, так і іноземною мовою. Одним із способів вирішення проблеми, який успішно реалізується в багатьох вишах, є підвищення рівня знань з іноземної мови викладачами-предметниками, а також консультації їх при підготовці лекцій і навчально-методичних матеріалів з викладачами кафедр іноземних мов. Крім того, дуже ефективними, хоча і складно здійсненими в силу економічних причин, є стажування в країнах, мова яких вивчається для вдосконалення володіння іноземною мовою [10, с. 110].

Ще одним викликом є обмеженість навчальних ресурсів, зокрема підручників і матеріалів, адаптованих під конкретні предмети на іноземній мові. Це вимагає від викладачів додаткового часу на підготовку, що може бути складним завданням у рамках звичайного навчального навантаження. Крім того, CLIL потребує інтеграції методик, які б розвивали мовні та когнітивні навички одночасно. Вища освіта орієнтована на глибоке опанування складних дисциплін, що потребує гнучких підходів та навчальних технологій для забезпечення якості здобутих знань студентами.

Незважаючи на ці виклики, заклади вищої освіти, що успішно впроваджують CLIL, отримують значні переваги, оскільки з'являється можливість вивчати іноземну мову у контексті реальних, значущих тем, що підвищує як мотивацію студентів, так і ефективність навчання. Такий підхід також допомагає студентам розвивати мовні навички одночасно з предметними знаннями, які мають практичну цінність у реальному житті.

Висновки. Одним із ключових напрямів реформування української системи освіти є її наближення до європейських стандартів. Метод CLIL широко використовується для розвитку двомовної освіти та підготовки фахівців, здатних спілкуватися кількома мовами. Студенти, які вивчають предмети англійською мовою, демонструють кращі результати в мовних навичках (усне мовлення, письмове мовлення, слухання та читання) в порівнянні з тими, хто вчиться традиційними методами. Метод CLIL позитивно впливає на засвоєння предметного матеріалу, оскільки студенти вивчають предмети через іноземну мову. Використання CLIL підвищує мотивацію до навчання, адже інтеграція мови і змісту робить навчальний процес більш цікавим і актуальним для студентів. Однак, дослідження вказує на наявність викликів, таких як недостатня підготовка викладачів, брак ресурсів, мовні бар'єри та труднощі в адаптації навчальних матеріалів. Ці аспекти потребують уваги та підтримки з боку освітніх установ з метою ефективного впровадження CLIL у систему вищої освіти України. Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні довгострокових ефектів CLIL на кар'єрні перспективи студентів.

Список використаних джерел

1. Байша К. М., Стеценко Н. М. Використання предметно-мовного інтегрованого навчання у професійній підготовці менеджерів. *Інноваційна педагогіка*, 2021. № 32(1). С. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.32843/26636085/2021/32-1.7>.
2. Євтушенко Н. Особливості використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) при підготовці студентів-філологів педагогічних вузів. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2019. № 26 (1). С. 77–82. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/26.195810>.

3. Захаревич М. Методика CLIL в контексті інтегрованого підходу у вивченні іноземної мови. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12\(40\)-607-641](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-12(40)-607-641).
4. Посудієвська О., Буділова О. Підхід CLIL (предметно-мовного інтегрованого навчання) до викладання іноземної мови: оцінки зарубіжних фахівців. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2022. № 55 (2). DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-47>.
5. Савченко Н., Федорченко Ю., Туренко Р. Методика CLIL під час викладання англійської мови студентам юридичних спеціальностей. *Сучасні дослідження з іноземної філології*, 2023. № 2(24). С. 376–384. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.24.376-384>.
6. Четвертик В. К., Веретнюк Т. В. Переваги та виклики імплементації елементів методики CLIL у контексті вищої освіти. *Проблеми сучасних трансформацій*, 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01>.
7. Almeida F. Assessment Practices in CLIL : Evaluating Student Performance Across Subjects. *Journal of Educational Assessment*, 2024. Vol. 12 (1). P. 30–50. DOI: 10.29344/0717621X.44.3017.
8. Coyle D. Professor in Learning Innovation, University of Aberdeen. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=q9yt0EMAAAAJ&hl=en>.
9. Dalton-Puffer Ch. Papers Applied Linguistics by Christiane Dalton-Puffer. URL: <https://univie.academia.edu/ChristianeDaltonPuffer>.
10. Khaliavka-Vasyliieva L., Zhdanova-Nedilko O. Використання CLIL для вивчення іноземної мови у педагогічному закладі освіти. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach*, 2022. Vol. 15. P. 103–112. DOI: 10.54264/0050.
11. Marsh D., Maljers A., Hartiala A-K. Profiling european CLIL classrooms: Languages Open Doors. European Platform for Dutch. 250p. URL: <https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Publications/clilprofiling.pdf>.

Kushmar L. V.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation,
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

E-mail: l.kushmar@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0407-6267

Nikiforova V. G.

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation,
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

E-mail: v.nikiforova@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0002-6606-1127

Kayda N. O.

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation,
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

E-mail: n.kajda@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0002-7702-660X

CLIL IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: ADVANTAGES AND CHALLENGES

Abstract

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is an innovative approach to teaching a foreign language that is gaining popularity in educational systems worldwide. Its essence lies in the fact that students simultaneously study academic disciplines and English, which serves as a means of transferring this knowledge. The article aims to analyze the use of the Content and Language Integrated Learning (CLIL) method in teaching English in an educational context, the impact of CLIL on the student's linguistic identity, and the identification of the advantages and challenges of its implementation in higher education institutions. The subject of the study is CLIL in teaching English, its impact on the development of students' linguistic and subject competencies, and factors affecting the effectiveness of the implementation of this method in Ukrainian universities. The object of the study is the process of teaching English and subject disciplines using the CLIL method in the context of the Ukrainian educational system. Advantages of using integrated content and language learning are the development of language skills, increased motivation, improved academic performance, formation of intercultural competence, and preparation for a globalized world. Challenges are the level of foreign language proficiency of both students and teachers, limited educational resources, and the need to integrate methods that would develop language and cognitive skills simultaneously. Despite these challenges, higher education institutions that successfully implement CLIL can receive significant benefits, as they have the opportunity to study a foreign language in the context of real, meaningful topics, which increases both students' motivation and learning effectiveness. This approach also helps students develop language skills simultaneously with subject knowledge that has practical value in real life. The prospect of further research is to study the long-term effects of CLIL on students' career prospects.

Key words: content and language integrated learning (CLIL), foreign language, English, student, higher education institution.

References

1. Baisha, K. M., & Stetsenko, N. M. (2021). Vykorystannia predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia u profesiinii pidhotovtsi menedzheriv [Using subject-language integrated learning in the professional training of managers]. *Innovatsiina pedahohika*, 32 (1), 37–41. DOI: <https://doi.org/10.32843/26636085/2021/32-1.7>. [in Ukrainian].
2. Yevtushenko, N. (2019). Osoblyvosti vykorystannia metodyky predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia (CLIL) pry pidhotovtsi studentiv-filolohiv pedahohichnykh vuziv [Features of using the method of subject-language integrated learning (CLIL) in the training of philology students of pedagogical universities]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 26 (1), 77–82. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-47>. [in Ukrainian].
3. Zakharevych, M. (2024). Metodyka CLIL v konteksti intehrovanoho pidkhodu u vyvchenni inozemnoi movy [CLIL methodology in the context of an integrated approach to learning a foreign language]. *Nauka i tekhnika sohodni*. DOI:10.52058/2786-6025-2024-12(40)-607-641. [in Ukrainian].
4. Posudiievska, O., & Budilova, O. (2022). Pidkhyd CLIL (predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia) do vykladannia inozemnoi movy: otsinky zarubizhnykh fakhivtsiv [The CLIL (subject-language integrated learning) approach to teaching a foreign language: evaluations of foreign specialists]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, № 55 (2). DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-47>. [in Ukrainian].
5. Savchenko, N., Fedorchenko, Yu., & Turenko, R. (2023). Metodyka CLIL pid chas vykladannia anhliiskoi movy studentam yurydychnykh spetsialnostei [CLIL methodology when teaching English to law students]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*, 2(24). 376–384. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.24.376-384>. [in Ukrainian].
6. Chetvertyk, V. K., & Veretiuk, T. V. (2024). Perevahy ta vyklyky implementatsii elementiv metodyky CLIL u konteksti vyshchoi osvity [Advantages and challenges of implementing CLIL methodology elements in the context of higher education]. *Problemy suchasnykh transformatsii*, 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01>. [in Ukrainian].
7. Almeida, F. (2024). Assessment Practices in CLIL: Evaluating Student Performance Across Subjects. *Journal of Educational Assessment*, 12 (1), 30–50. DOI: 10.29344/0717621X.44.3017 [in English].
8. Dalton-Puffer, Ch. Papers Applied Linguistics by Christiane Dalton-Puffer. Retrieved from: <https://univie.academia.edu/ChristianeDaltonPuffer> [in English].
9. Dalton-Puffer, Ch. Papers Applied Linguistics by Christiane Dalton-Puffer. Retrived from: <https://univie.academia.edu/ChristianeDaltonPuffer> [in English].
10. Khaliavka-Vasylieva, L., & Zhdanova-Nedilko, O. (2022). Vykorystannia CLIL dlia vyvchennia inozemnoi movy u pedahohichnomu zakladi osvity. *Zeszyty naukowe wyzszej szkoły technicznej w Katowicach*, 15, 103–112. DOI: 10.54264/0050 [in Ukrainian].
11. Marsh, D., Maljers, A., & Hartiala, A-K. (2021). Profiling european CLIL classrooms: Languages Open Doors. European Platform for Dutch. 250p. Retrieved from: <https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Publications/clilprofiling.pdf> [in English].